

Bartłomiej Noszczak

(Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie)

RAMOWY PLAN CENTRALNEGO ZESPOŁU KOORDYNACYJNEGO MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH DOTYCZĄCY ZABEZPIECZENIA PAŃSTWOWYCH I KOŚCIELNYCH UROCZYSTOŚCI JUBILEUSZOWYCH W 1966 R.

Ochody tysiąclecia chrztu Polski (1956–1966/1967) i jej państwowości (1960–1966), zwane odpowiednio „Milenium” lub „Millenium” i „Tysiącleciem”, miały dwojakie oblicze. Stały się okazją do wielkich, autonomicznych i niezależnych wobec siebie akcji, które były realizowane w sferze duchowej (przez Kościół) i wymiernej – materialnej (przez państwo). Programy Milenium i Tysiąclecia były ukierunkowane na aktywizację i angażowały do udziału w nich ogół Polaków. Z jednej strony – generalnie – była to duchowa „praca nad sobą”, a z drugiej – ogólnopolskie „czyny społeczne” i zbiorowa edukacja historyczna powiązana z pragmatycznymi celami politycznymi. Pod tym względem obchody jubileuszowe przyniosły Polakom wiele pozytywnych efektów. Uwarunkowania polityczne spowodowały jednak, że negatywnie zaciążył na nich inspirowany przez państwo konflikt z Kościołem¹.

Za jego początek należy uznać czerwiec 1958 r., kiedy członkowie Biura Politycznego KC PZPR stwierdzili „ofensywę wojującego klerykalizmu” (najważniejszym jej wyrazem była Wielka Nowenna przed Tysiącleciem Chrztu Polski) i w związku z tym sformułowali metody, przy pomocy których miała zostać odparta. W lipcu 1958 r. doszło do napaści funkcjonariuszy SB na Instytut Prymasowski Ślubów Narodu na Jasnej Górze.

¹ Omówienie najważniejszej literatury przedmiotu związanej z tematyką okołomilenijną zob. D. Gucewicz, *Polski rok 1966. Ku syntezie obchodów polskiego tysiąclecia* [w:] *Czas próby. Kościół katolicki w okresie PRL*, red. W. Polak, A. Czołówek, S. Galij-Skarbińska, Toruń 2017, s. 155 i n.

Mimo tych wydarzeń znamiona konfliktu na tle Milenium nie były w latach 1958–1965 bardzo wyraziste. W tym aspekcie stanowiły raczej okres cichej wojny państwa z Kościołem. Jednak konflikt wokół 1966 r. z każdym miesiącem narastał, a w miarę zbliżania się roku wielkiego jubileuszu stawał się coraz bardziej widoczny i ostrzejszy w formie.

Wystosowanie w listopadzie 1965 r. kontrowersyjnego orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich zostało wykorzystane przez komunistów jako doskonały pretekst do ożywienia stosunkowo niemrawej i nieudolnie prowadzonej walki z Kościołem na „milenijnym polu”. Konflikt wokół obchodów wielkiego jubileuszu był próbą odrobienia przez aparat władzy utraconej pozycji hegemonia na scenie społeczno-politycznej. Konflikt o 1966 r. był wielopłaszczyznowy. Wyznaczał go nie tylko antagonizm o obchody wielkiej rocznicy (w istocie miał znaczenie drugorzędne), lecz przede wszystkim rywalizacja na linii państwo–Kościół i walka o rząd dusz Polaków. Ze względu na uwarunkowania systemowe był to konflikt zarówno instytucji, jak i prestiżowy spór personalny I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki z prymasem Stefanem Wyszyńskim.

Pierwsze półrocze 1966 r. było kulminacyjnym punktem walki o Milenium. Najważniejsze uroczystości kościelne organizowane w: Gnieźnie, Poznaniu, Częstochowie (na Jasnej Górze), Krakowie, Gdańsku i Warszawie wywoływały reakcję władz partyjno-państwowych, które dążyły do maksymalnego ograniczenia akcji Kościoła. Zakres wykorzystanych do tego celu metod był różnorodny i oscylował między względnie łagodnymi, pozornie nawet użytecznymi (dotyczyło to np. zapewnienia sprawnego rozwiezienia wiernych), a represyjnymi – ze środkami przymusu bezpośredniego i szykanami karno-administracyjnymi włącznie. Państwo dysponowało niemal nieograniczonymi możliwościami w stosowaniu narzędzi walki milenijnej. Do najważniejszych zaliczały się: presja aparatu policyjnego, środki administracyjne i oddziaływanie propagandy. W okresie obchodów Milenium, a zwłaszcza w roku wielkiego jubileuszu, wykazało niezwykłą aktywność w odciąganiu wiernych od udziału w obchodach kościelnych. Zjawisko to objęło ogół wierzących Polaków bez względu na płeć, wiek, pochodzenie społeczne i wykształcenie. O skali i randze konfliktu państwa z Kościołem o 1966 r. świadczyło zaangażowanie najważniejszych instytucji na czele z aparatem partyjnym, policyjnym i wojskowym, ministerstwami, stronnictwami politycznymi, organizacjami społecznymi i kulturalnymi, różnego rodzaju antymilenijnymi komisjami.

W drugiej połowie 1966 r. konflikt na tle Milenium osłabł. Ostatnim większym incydentem podczas uroczystości roku jubileuszowego było zatrzymanie Obrazu Nawiedzenia we wrześniu tego roku i przymusowe przewiezienie go na Jasną Górę. Od tego czasu, mimo konsekwentnych ograniczeń ze strony władz, nie doszło już do tak gwałtownych starć z Kościołem, jak to miało miejsce w pierwszym półroczu 1966 r. Wpływ na ten stan rzeczy wywarło przede wszystkim zakończenie najważniejszych uroczystości organizowanych przez Kościół i państwo.

Publikowany niżej po raz pierwszy w całości dokument, czyli opracowany 25 marca 1966 r. przez Centralny Zespół Koordynacyjny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (CZK MSW) ramowy plan zabezpieczenia państwowych i kościelnych uroczystości jubileuszowych w 1966 r., jest doskonałą ilustracją zaangażowania aparatu państwa w ograniczanie Milenium. Ukazuje on szerokie spektrum działań wymierzonych w kościelne obchody ze strony MSW, które zajmowało najważniejsze miejsce wśród wielu innych instytucji państwa wykorzystanych do tego celu. Dokument obrazuje skalę zaangażowa-

nia podległych ministerstwu instytucji do walki z Kościołem (departamentów I–IV, Zarządu Kontroli Ruchu Granicznego, Departamentu Społeczno-Administracyjnego, Komendy Głównej Milicji Obywatelskiej, Szefostwa Wojsk Obrony Wewnętrznej, Biura Ochrony Rządu, Biura „A” MSW, Zarządu Łączności, Komendy Straży Pożarnej) oraz metody, przy pomocy których planowano ją prowadzić. Ramowy plan CZK MSW był najważniejszym, niejako „programowym” normatywem dotyczącym działań aparatu policyjnego wobec Kościoła w roku obchodów wielkiego jubileuszu chrztu Polski. Nałożył na podległe ministerstwu jednostki zadania w zakresie rozpoznania i przeciwdziałania „wrogim zamierzeniom Kościoła” oraz zabezpieczenia obchodów milenijnych przed ewentualnymi prowokacjami. W przypadku pionów tajnej policji CZK MSW uwzględnił ich własne plany, które zostały opracowane w marcu 1966 r.²

² Zob. AIPN, 01283/401, Ramowy plan Departamentu II MSW dotyczący operacyjnego zabezpieczenia uroczystości milenijnych do 15 V 1966 r., [Warszawa], marzec 1966 r., k. 91 i n.; *ibidem*, Kierunkowe zadania okresu przygotowawczego zabezpieczenia obchodów milenijnych przez Departament IV MSW, Warszawa, 4 III 1966 r., k. 42 i n.; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych Wydziału II Departamentu IV MSW dotyczących zabezpieczenia operacyjnego uroczystości milenijnych w Gnieźnie, Poznaniu i Częstochowie, [Warszawa], 15 III 1966 r., k. 125 i n.; *ibidem*, Plan Wydziału I Departamentu IV MSW zabezpieczenia kościelnych uroczystości milenijnych, Warszawa, 16 III 1966 r., k. 109 i n.; *ibidem*, Plan działań profilaktyczno-inspiracyjnych Wydziału III Departamentu IV MSW w związku z uroczystościami milenijnymi, Warszawa, 16 III 1966 r., k. 118 i n.; *ibidem*, Zadania Departamentu I MSW w związku z kościelnymi obchodami Milenium, Warszawa, 19 III 1966 r., k. 96; *ibidem*, Ramowe zadania Departamentu IV MSW związane z kościelnymi obchodami milenijnymi, [Warszawa], 19 III 1966 r., k. 107 i n.; *ibidem*, Plan działań operacyjnych Departamentu III MSW i wydziałów III KW MO w zakresie zabezpieczania uroczystości Tysiąclecia i Milenium, Warszawa, 21 III 1966 r., k. 104 i n.

TEKST ŹRÓDŁA

1966 marzec 25, Warszawa – Ramowy plan Centralnego Zespołu Koordynacyjnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych dotyczący zabezpieczenia państwowych i kościelnych uroczystości jubileuszowych w 1966 r.

Zatwierdzam
minister spraw wewnętrznych
gen. dyw. M[ieczysław] Moczar¹

Warszawa, dnia ^a25 III^a 1966 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr 3

Ramowy plan Centralnego Zespołu Koordynacyjnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych² dotyczący zabezpieczenia państwowych i kościelnych uroczystości milenijnych

Program Frontu Jedności Narodu³ obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego⁴ nakłada na Ministerstwo Spraw Wewnętrznych obowiązek zagwarantowania w czasie ich trwania bezpieczeństwa i porządku publicznego w kraju.

^{a-a} *Wpisano odręcznie. Pominięto odręcznie powtórzony rok [19]66.*

¹ Mieczysław Moczar (1913–1986) – od 1937 r. w KPP, więziony za działalność polityczną (1938–1939); od 1939 r. związany z sowieckimi służbami specjalnymi; od 1942 r. dowódca GL/AL w Łódzkiem, na Kielecczyźnie i Lubelszczyźnie, odpowiedzialny m.in. za terrorystyczne działania tych formacji oraz represjonowanie członków podziemia niepodległościowego; po 1945 r. członek KC PPR; szef WUBP w Łodzi (1945–1948); pomocnik ministra bezpieczeństwa publicznego ds. operacyjnych (1948); wojewoda olsztyński (1948–1950); przewodniczący PWRN w Olsztynie, Białymstoku i Warszawie; minister ds. PGR (1956); wiceminister (1956–1964) i minister (1964–1968) spraw wewnętrznych; lider środowiska tzw. partyzantów i jeden z inicjatorów kampanii antysemickiej (1967), uważany za jednego z inspiratorów kryzysu politycznego w marcu 1968 r. Członek KC PZPR (1956–1981); sekretarz KC PZPR i zastępca członka BP PZPR (1968); członek BP KC PZPR (1970, 1980–1981); prezes NIK (1971–1983); prezes Zarządu Głównego ZBoWiD (1964–1972); wiceprezes (1972–1980) i prezes (1980–1983) Rady Naczelnej ZBoWiD, członek Prezydium Rady Naczelnej ZBoWiD (1985); wiceprzewodniczący OK FJN (1981–1983).

² Centralny Zespół Koordynacyjny MSW został utworzony 25 V 1964 r. Zgodnie z zarządzeniem ministra spraw wewnętrznych z 16 III 1966 r. otrzymał zadanie koordynowania działań resortu związanych z zabezpieczeniem obchodów Tysiąclecia. Przewodniczący CZK MSW miał do 30 marca tego roku przygotować katalog działań operacyjnych dla jednostek centrali MSW i komend wojewódzkich MO oraz sposób kontroli realizacji tych zadań. Z dniem 21 III 1966 r. w komendach wojewódzkich MO uruchomiono wojewódzkie zespoły koordynacyjne w celu koordynowania działań związanych z zabezpieczeniem obchodów Tysiąclecia. Na ich posiedzenia byli zapraszani kierownik Urzędu Spraw Wewnętrznych PWRN oraz przedstawiciel Wojsk Obrony Wewnętrznej. Przewodniczącym CZK MSW został wiceminister spraw wewnętrznych gen. Stanisław Filipiak. W skład zespołu weszli przedstawiciele departamentów operacyjnych MSW, Departamentu Społeczno-Administracyjnego, Komendy Głównej MO i Wojsk Obrony Wewnętrznej.

³ Front Jedności Narodu był założoną w 1952 r. organizacją społeczno-polityczną (do 1956 r. działała pod nazwą Front Narodowy), która obejmowała PZPR, stronnictwa polityczne, związki zawodowe oraz inne organizacje społeczno-polityczne. W istocie realizowała cele polityczne PZPR i była jej całkowicie podporządkowana. W 1983 r. FJN został rozwiązany i zastąpiony przez Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego.

⁴ Podczas sesji plenarnej FJN 20 II 1960 r. przyjął do „aprobującej wiadomości” opracowaną przez Komitet Przygotowawczy Obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego i zatwierdzoną przez Radę Państwa uchwałę w sprawie obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego w latach 1960–1966. Uroczystości te

Zamierzenia i dotychczasowe poczynania hierarchii kościoła^b rzymskokatolickiego noszą charakter polityczny i idą w kierunku przeciwstawienia kościelnych obchodów millenijnych uroczystościom państwowym⁵.

Przyczyny te w pełni uzasadniają wzmożony wysiłek całego resortu w zakresie rozpoznania, przeciwdziałania wrogim zamierzeniom oraz zabezpieczenia kościelnych obchodów millenijnych przed możliwością ewentualnych prowokacji.

W związku z powyższym – w odniesieniu do poszczególnych pionów i służb – planuje się:

Departament I⁶

1. Zabezpieczy dopływ informacji o planowanych akcjach związanych z millenium^b, zarówno uroczystości[ach] centralnych w Rzymie, jak i w poszczególnych krajach zachodnich, oraz o zamierzeniach włączenia się do uroczystości organizowanych przez kler w kraju.

2. Informuje komórkę koordynacyjną o faktach starania się o przyjazd do kraju osób, których pobyt w okresie millenium^b może być szkodliwy, w celu podjęcia decyzji niewydania wizy lub w wypadku wjazdu wzięcia pod kontrolę operacyjną.

3. Podejmie czynności operacyjne własne i za pośrednictwem ewentualnych przedstawicieli mające na celu osłabienie reakcyjnego charakteru imprez millenijnych organizowanych przez wrogie ośrodki za granicą oraz ograniczenie wpływu tych ośrodków na uroczystości krajowe.

Departament II⁷

1. Zapewni operacyjną kontrolę i bieżącą informację o zamierzeniach i udziale w kościelnych obchodach millenijnych dyplomatów, korespondentów zagranicznych, przedstawicieli handlowych i w uzasadnionych wypadkach innych cudzoziemców przebywających w kraju w czasie trwania uroczystości millenijnych.

2. Zapewni operacyjną kontrolę wycieczek turystycznych organizowanych przez „Lot” i „Orbis”, zgodnie z wytycznymi Komisji Partyjno-Rządowej⁸.

bazowały na organizowanych w skali całego kraju tzw. czynach społecznych związanych z budową Szkół Tysiąclecia i zadrzewianiem oraz uroczystych obchodach wielkich rocznic historycznych. W zamysle władzy celem obchodów Tysiąclecia było przeciwdziałanie kościelnym obchodom Milenium Chrztu Polski (1956–1966/1967).

^b *Tak w oryginale.*

⁵ Obchody Milenium miały przede wszystkim wymiar duchowy, a nie polityczny. Zainicjowane przez ekipę Gomułki uroczystości Tysiąclecia miały charakter wtórny wobec kościelnego jubileuszu; były dla niego przeciwwagą i swoistą konkurencją.

⁶ Departament I MSW odpowiadał za wywiad. W 1966 r. kierował nim płk Henryk Sokolak.

⁷ Departament II MSW odpowiadał za kontrwywiad. W 1966 r. kierował nim płk Mikołaj Krupski.

⁸ Komisja Partyjno-Rządowa do spraw Uroczystości Tysiąclecia została utworzona w lutym 1966 r. Formalnie jej celem było przygotowanie programu ostatniego roku obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego, a faktycznie opracowanie koncepcji działań wymierzonych w kościelne Milenium. Do prezydium komisji weszli: wiceminister spraw wewnętrznych gen. Franciszek Szlachcic, szef GZP WP gen. Józef Urbanowicz, szef URM Janusz Wieczorek, sekretarz KC PZPR Władysław Wicha (jako przewodniczący) i wiceminister spraw zagranicznych Józef Winiewicz. W skład komisji weszło ponadto szesnaście innych osób, które reprezentowały: wydziały KC – Administracyjny, Nauki i Oświaty, Organizacyjny, Propagandy, Kultury; Biuro Prasy KC; ministerstwa – Spraw Wewnętrznych, Kultury,

Departament III⁹

1. Podjąć działania operacyjne dla rozpoznania zamierzeń grup i osób prowadzących antysocjalistyczną i antypartyjną działalność w kraju celem udaremnienia ewentualnych prób organizowania zbiorowych wystąpień antypaństwowych, kolportażu wrogich dokumentów w omawianym okresie.

2. Uaktywnić kontrolę operacyjną osób utrzymujących podejrzane kontakty z wrogimi ośrodkami na Zachodzie. Ujawniać i przecinać źródła i kanały przenikania z kraju szkodliwych politycznie informacji do tych ośrodków (szczególnie do RWE i „Kultury” paryskiej).

3. Zabezpieczyć dopływ informacji o zamierzeniach katolickich działaczy świeckich duszpasterstwa stanowo-zawodowego i akademickiego.

4. Zabezpieczyć operacyjnie drukarnie, powielarnie, radiowęzły w instytucjach i zakładach produkcyjnych w celu niedopuszczenia do wykonania nielegalnych prac na rzecz kleru.

5. Zapewnić systematyczny dopływ informacji o nastrojach wśród załóg większych zakładów przemysłowych. Informować odpowiednie czynniki partyjne i administracyjne o sytuacjach konfliktowych w tych zakładach celem niedopuszczenia do powstawania przerw w pracy lub innych zbiorowych wystąpień. Ustalać powiązania osób o wrogiej postawie z klerem celem udaremniania prób oddziaływania kleru na załogi zakładów pracy. Szczególną uwagę zwrócić na zabezpieczenie operacyjne zakładów produkcyjnych położonych w miejscowościach, gdzie kler zamierza zorganizować masowe uroczystości milenijne.

6. Zapobiegać wykorzystywaniu środków transportowych państwowych i społecznych instytucji do przewozu pielgrzymek i uczestników innych uroczystości kościelnych.

Departament IV¹⁰

1. Celem właściwej koordynacji pracy i wykorzystywania wszystkich możliwości pionowych^b powołano Zespół Koordynacyjny w Departamencie IV¹¹.

2. Departament IV prowadzi całość dokumentacji informacyjno-operacyjnej i wyciecznych politycznych i resortowych. Zapewni to możliwość właściwej informacji i wytyczenie bieżących zadań.

Oświaty, Łączności, Komunikacji; GZP WP; UdsW; Centralną Radę Związków Zawodowych; Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki oraz Komitet do spraw Radia i Telewizji. Komisja dzieliła się na podkomisje: administracyjną, propagandową, imprezową i do spraw wycieczek zagranicznych. Jej prezydium zbierało się na posiedzeniach od lutego do kwietnia 1966 r.

⁹ Departament III MSW odpowiadał za walkę z działalnością antypaństwową w kraju w sferze ideologii, kultury i nauki. W 1966 r. kierował nim płk Henryk Piętek.

¹⁰ Departament IV MSW był pionem SB przeznaczonym do walki z Kościołami i związkami wyznaniowymi. Został utworzony w 1962 r. W 1966 r. kierował nim płk Stanisław Morawski.

¹¹ Zespół Koordynacyjny w Departamencie IV MSW powstał najprawdopodobniej w marcu 1966 r. na mocy decyzji wydanej przez Centralny Zespół Koordynacyjny MSW. Odpowiadał za koordynację działalności „pionu wyznaniowego” SB, która była wymierzona w obchody milenijne. Zespół Koordynacyjny w Departamencie IV MSW został włączony do zabezpieczenia ważniejszych uroczystości kościelnych organizowanych od 10 V do 30 IX 1966 r.

3. Departament IV opracuje i przekaze jednostkom centralnym i terenowym informacje o zamierzeniach kościoła^b i ich realizacji oraz określi wynikające stąd zadania. Przeprowadzi instruktaż informacyjno-zadaniowy w całym pionie czwartym.

4. Zadania operacyjne w odniesieniu do poszczególnych diecezji, zakonów, działaczy katolickich (w tym PAX, ChSS i KIK) oraz innych wyznań określa plan operacyjny przedsięwzięć Departamentu [IV] i jego wydziałów, w którym przyjęto następujący kierunek:

- rozpoznanie planów i zamiarów;
- ujawnienie form i metod przeciwdziałania ze strony czynników kościelnych i środowisk klerykalnych organizowanym przez FJN obchodom zakończenia 1000-lecia państwa polskiego;
- podejmowanie stosownych do potrzeb przedsięwzięć profilaktycznych przeciwdziałających próbom wykorzystania imprez kościelnych do wrogich celów;
- wykorzystanie możliwości operacyjnych w innych wyznaniach świeckich i organizacjach katolickich do przeciwstawienia niektórych ich posunięć kościołowi^b katolickiemu;
- ^coperacyjne i techniczne zabezpieczenie^c przebiegu głównych uroczystości kościelnych;
- zapewnienie systematycznej informacji i pełnej dokumentacji dla potrzeb kierownictwa służbowego i politycznego;
- ^dkoordynacja i współdziałanie^d z innymi pionami SB i jednostkami terenowymi.

5. Realizować będzie wytyczne KC [PZPR] i CZK MSW. Włączy się w pracę operacyjną zespołów wojewódzkich w zakresie przygotowania i przeprowadzenia zabezpieczenia uroczystości. Spełniać będzie w tym zakresie rolę koordynatora.

Zarząd Kontroli Ruchu Granicznego¹²

Zapewni informacje o terminie i miejscu przekroczenia granicy przez cudzoziemców przyjeżdżających na uroczystości. Spowoduje, by nie wydawano wiz na punktach granicznych.

Departament Społeczno-Administracyjny¹³

1. Opracowanie i dostarczenie zainteresowanym organom praktycznego komentarza prawnego do przypadków, które mogą występować przy ściganiu osób naruszających przepisy w związku z obchodami milenijnymi.

^{c-c} *Woryginalne*: operacyjnego i technicznego zabezpieczenia.

^{d-d} *Woryginalne*: koordynacji i współdziałania.

¹² Zarząd Kontroli Ruchu Granicznego MSW działał w latach 1965–1972 i odpowiadał m.in. za kontrolę ruchu granicznego oraz pobytów czasowych i stałych w PRL. W 1966 r. kierował nim gen. Eugeniusz Dostojewski.

¹³ Departament Społeczno-Administracyjny MSW działał w latach 1954–1990 i odpowiadał m.in. za nadzór nad czynnościami zarządów spraw wewnętrznych (a następnie organów spraw wewnętrznych) prezydium rad narodowych, koordynację ich współdziałania z jednostkami organizacyjnymi resortu spraw wewnętrznych, a także za inne czynności z zakresu administracji cywilnej. Departament faktycznie pełnił rolę struktury MSW, która była odpowiedzialna za wprowadzanie w życie działań administracyjnych (w tym również represyjnych) wynikających z prawodawstwa PRL, decyzji politycznych aparatu władzy i czynności operacyjnych jednostek tajnej policji politycznej.

2. Przeprowadzenie wszelkich prac [z]wiązanych z przygotowaniem do tzw. akcji letniej oraz nadzór w zakresie spraw wewnętrznych nad tą akcją.

3. Czuwanie nad prawidłową działalnością urzędów i wydziałów spraw wewnętrznych w zakresie:

a) zgromadzeń związanych z programem Millenium (zjazdy, konferencje, peregrynacje obrazów itp.);

b) procesji Bożego Ciała i procesji związanych ze święceniem pól;

c) pielgrzymek organizowanych w związku z Millenium i pielgrzymek tradycyjnych, przyjmując jako zasadę niewydawanie zezwoleń na organizowanie pielgrzymek głównymi trasami komunikacyjnymi.

4. Nieudzielanie zezwoleń i współdziałanie w niedopuszczaniu do uświetnienia uroczystości millenijnych przez stowarzyszenia katolickie, takie jak: Kluby Inteligencji Katolickiej, Stowarzyszenie PAX, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne, Towarzystwo Przyjaciół Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Polskie Towarzystwo Teologiczne i inne, odnośnie [do] organizowania przez nie zgromadzeń poświęconych Millenium.

5. Przyjmuje się zasadę nieudzielania zezwoleń na przeprowadzanie zbiórek publicznych na cele związane z obchodami Millenium.

6. Prowadzenie przez urzędy spraw wewnętrznych w porozumieniu z właściwymi instancjami partyjnymi polityki zezwoleń na ustawianie odznak (sztandarów) mających związek z Millenium.

7. Współdziałanie organów ewidencji z MO w ujawnianiu naruszania wszelkich przypadków dyscypliny meldunkowej i wyciągania odpowiednich konsekwencji.

8. Zorganizowanie specjalistycznych zespołów karno-administracyjnych i dopilnowanie szybkiego i skutecznego orzecznictwa w sprawach karno-administracyjnych. Opracowanie zasad polityki represyjnej.

Komenda Główna Milicji Obywatelskiej¹⁴

1. Zaktywizowana zostanie praca rozpoznawcza przez dzielnicowych, posterunkowych, aparat operacyjny i operacyjno-dochodzeniowy w zakresie obserwacji osób podejrzanych o działalność przestępczą oraz dla zapewnienia dopływu informacji (dla SB i MO) o ewentualnych zamierzeniach przez kler i aktyw kościelny.

2. Nie dopuszczać się będzie do organizowania przez kler i aktyw kościelny różnych przedsięwzięć, na które brak będzie zezwoleń właściwych władz. Szczególną uwagę zwracać się będzie na obowiązek przestrzegania:

– ustawy o zgromadzeniach (by nie dopuścić do nielegalnego organizowania pielgrzymek, zbiórek i procesji itp.);

– ustawy o kinematografii (w celu niedopuszczania do nielegalnego wyświetlania filmów);

¹⁴ Komenda Główna Milicji Obywatelskiej była w latach 1944–1990 kierowana przez komendanta głównego MO, który nadzorował pracę organów „porządku publicznego” w kraju. Początkowo Komenda Główna milicji była pionem organizacyjnym Resortu/Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, a od 1954 r. działała w ramach MSW. Od drugiej połowy lat sześćdziesiątych jednostki organizacyjne KG MO wchodziły bezpośrednio w skład centrali MSW. W 1966 r. komendantem głównym MO był gen. Tadeusz Pietrzak.

– ustawy o wykonywaniu przemysłu, rzemiosła, handlu i niektórych usług przez jednostki gospodarki nieuspołecznionej (dla niedopuszczania do organizowania przez kler klubokawiarni);

– ustawy o radiofonizacji (by nie dopuścić do nielegalnego instalowania urządzeń głośnikowych na zewnątrz obiektów sakralnych).

3. WzmóŜona zostanie działalność słuŜby ruchu drogowego w zakresie:

a) ochrony porządku i bezpieczeŃstwa na wszystkich trasach centralnych i trasach dojazdu do miejsc imprez i uroczystości przez patrole piesze i zmotoryzowane słuŜby ruchu.

Zadaniem patroli będzie:

– kontrola przestrzegania przez kierowców samochodowych postanowieŃ zarządzenia ministra komunikacji i spraw wewnętrznych z dnia 3 lipca 1965 r. (Mon[itor] Polski Nr 36, poz. 208) dot[yczącego] między innymi przystosowania samochodów do przewoŜu ludzi, legalności dokumentów oraz stanu technicznego pojazdu;

– kontrola przestrzegania przez powoŜających pojazdy konne postanowieŃ paragrafów 60–67 Kodeksu drogowego;

– kontrola przestrzegania przez kolumny piesze (pielgrzymki legalne) zasad poruszania się na drogach publicznych zgodnie z Kodeksem drogowym;

– kontrola samochodów z zagranicznymi znakami rozpoznawczymi i przestrzegania przepisów w zakresie rejestracji pobytu i poruszania się na terenie Polski;

b) zapewnienie właŃciwej regulacji i płynności ruchu w miastach i w miejscach organizowanych imprez i uroczystości;

c) przekazywanie do właŃciwych czynników danych o nielegalnym przewoŜie pątników na uroczystości kościelne.

4. Włączenie słuŜby mundurowej do nadzorowania w miejscach biwakowania legalnych pielgrzymek (legalnych) do przestrzegania przepisów w zakresie porządku sanitarnego, przeciwpoŜarowego, ochrony roŃlin oraz ogólnego spokoju i porządku publicznego.

5. Uruchomienie sztabów KW MO (równ[ocześnie]) dla opracowania planów zabezpieczenia waŜniejszych imprez i uroczystości, właŃciwego przygotowania sił i Ńrodków oraz odpowiedniego kierowania działaniami MO.

6. Wykorzystanie ORMÓ przewiduje się do:

– wzmocnienia systemu słuŜby profilaktycznej;

– samodzielnego zabezpieczenia imprez i uroczystości kulturalno-rozrywkowych w mniejszym znaczeniu i zakresie;

– udziału większych sił (pododdziały zwarte ZOMO) w ochronie bezpieczeŃstwa i porządku publicznego w czasie powaŜniejszych imprez i uroczystości.

7. BezpieczeŃstwo i porządek publiczny w czasie imprez millenijnych o charakterze turystyczno-wypoczynkowym (złoty, splywy, obozowiska, wędrówki itp.) organizowane będa według zasad okreŃlonych w wytycznych KG MO z 7 kwietnia 1962 r. oraz załączonych do nich wskazówek szefa Oddziału SłuŜby Zewnętrznej i Inspektoratu Ruchu Drogowego KG MO w sprawie wzmocnienia ochrony bezpieczeŃstwa i porządku w okresie wzmóŜonego ruchu turystycznego i wypoczynkowego.

Do realizacji powyŜszych zadaŃ przewiduje się wzmocnić niektóre KW MO (równ[ocześnie]) dodatkowymi siłami i Ńrodkami z rezerw KG MO. Orientacyjnie zakłada się wzmocnienie następujących jednostek MO:

– KM MO Warszawa na dzieŃ 1 maja [19]66 r. – 1000 ludzi;

- KW MO Warszawa na dzień 22 lipca [19]66 r. – 1800 ludzi;
- KW MO Poznań na dzień 14–17 kwietnia [19]66 r. – 300 ludzi;
- KW MO Katowice na dzień 3 maja [19]66 r. – 1100 ludzi;
- KW MO Kraków na dzień 7–10 maja [19]66 r. – 300 ludzi;
- KW MO Szczecin na dzień 24 czerwca [19]66 r. – 100 ludzi.

Ogółem przewiduje się przerzut 4600 ludzi.

Siły rezerwowe (dyspozycyjne) KG MO stanowić będą wyłącznie centralne szkoły MO. Stan osobowy tych szkół wynosi około 1500 funkcjonariuszy.

Siły ZOMO do codziennej służby na terenie kraju wynoszą przeciętnie 3900 funkcjonariuszy.

Z uwagi na potrzeby wykorzystania ZOMO przez poszczególne KW MO (równocześnie) w zasadzie nie przewiduje się przerzutów tych sił do innych KW MO.

Stosownie do potrzeb komendanci wojewódzcy MO (równocześnie) koszarować będą podległe jednostki MO.

Szefostwo Wojsk Obrony Wewnętrznej¹⁵

1. W całokształcie sytuacji oddziały Wojsk Obrony Wewnętrznej przewidziane są do:
 - pełnienia służby patrolowej – rozpoznawczej;
 - ochrony ważniejszych obiektów;
 - przywrócenia ewentualnie naruszonego porządku i bezpieczeństwa publicznego;
 - ewentualnych działań awaryjno-ratunkowych.
2. Przewidziane siły i środki, ich rozmieszczenie oraz system łączności i dowodzenie określa załączony ramowy plan działania WOW z dnia 19 marca 1966 r.

Biuro Ochrony Rządu¹⁶ wspólnie z Departamentem III

- opracuje plan zabezpieczenia uroczystości państwowych 1 maja–22 lipca 1966 r. oraz tych, w których uczestniczyć będą członkowie kierownictwa partyjnego;
- zapewni bezpieczeństwo członków rządu i delegacji biorących udział w uroczystościach Tysiąclecia Państwa Polskiego i porządku na trasach przejazdu.

Biuro „A”¹⁷ i Zarząd Łączności¹⁸

- zabezpieczy tajność oraz sprawność informacji i środków łączności w Gnieźnie i Częstochowie.

¹⁵ Szefostwo Wojsk Obrony Wewnętrznej było odpowiedzialne za kierowanie Wojskami Obrony Wewnętrznej, które powstały w 1966 r. na bazie likwidowanego Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Istniały cztery grupy WOW: jednostki zabezpieczenia Komitetu Obrony Kraju i wojewódzkich komitetów obrony, jednostki obrony lądowej, jednostki zabezpieczenia przegrupowania wojsk oraz jednostki obrony przed bronią masowego rażenia. Wojska Obrony Wewnętrznej zlikwidowano w 1989 r.

¹⁶ Biuro Ochrony Rządu MSW istniało w latach 1956–1990 jako formacja, która została m.in. powołana do ochrony osobistej i obiektów oraz zabezpieczenia technicznego przedstawicielstw aparatu państwa.

¹⁷ Biuro „A” MSW powstało w 1956 r. na bazie Biura „C” Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego; było odpowiedzialne za obsługę szyfrową MSW, pozyskiwanie wiadomości metodami kryptograficznymi na rzecz resortu spraw wewnętrznych i rozwój kryptografii.

¹⁸ Zarząd Łączności MSW zajmował się łącznością, w tym m.in. kryptografią oraz szyfrowaniem dokumentów dla potrzeb aparatu policyjnego.

Komenda Straży Pożarnej

– zapewni bezpieczeństwo od strony ewentualnych pożarów i spowoduje niewłączenie się do uroczystości kościelnych och[otniczych] str[ąży] poż[arnych].

Zadania ogólne

1. Dla centralnych uroczystości kościelnych, jak i państwowych będą opracowane oddzielne plany szczegółowe.

2. Zadania zostaną omówione na spotkaniu z drugimi zastępcami do spraw bezpieczeństwa w dniu 28 marca br.

3. W okresie od 14 kwietnia–17 kwietnia, od 30 kwietnia–4 maja i od 7 maja–10 maja br. zarządzić przekazywanie wszystkich informacji odnośnie [do] zdarzeń i wypadków w kraju na^b Centralny Zespół Koordynacyjny MSW.

Przewodniczący Centralnego Zespołu Koordynacyjnego
wiceminister spraw wewnętrznych
(gen. bryg. St[anisław] Filipiak)^{e19}

Wyk[onano] w 4 egz.

Źródło: AIPN, 01283/401, k. 161–171, mps.

^e Powyżej nieczytelny podpis.

¹⁹ Stanisław Filipiak (1924–2008) – żołnierz GL/AL; kierownik PUBP w Kozienicach (1945–1946); szef PUBP w Jędrzejowie (1946–1947); zastępca naczelnika/p.o. naczelnik Wydziału V WUBP w Kielcach (1947–1948); naczelnik Wydziału V WUBP w Poznaniu (1948–1950); zastępca naczelnika Wydziału IV Departamentu V MBP (1950–1951); naczelnik Wydziału IV Departamentu V MBP (1951–1953); zastępca dyrektora Departamentu V MBP (1953–1954); zastępca dyrektora Departamentu III KdsBP (1955); kierownik WUdsBP w Krakowie (1956); zastępca dyrektora Departamentu III MSW (1956–1963); dyrektor Departamentu III MSW (1963–1965); wiceminister MSW (1965–1966); przewodniczący Centralnego Zespołu Koordynacyjnego MSW (1966). Członek PPR/PZPR. Wiceprzewodniczący Komisji Weryfikacyjnej Zarządu Głównego ZBoWiD (1985).

STRESZCZENIE

Opracowany 25 marca 1966 r. przez Centralny Zespół Koordynacyjny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ramowy plan zabezpieczenia uroczystości jubileuszy tysiąclecia chrztu Polski i tysiąclecia państwa polskiego jest ilustracją zaangażowania komunistycznego aparatu władzy w walkę z Kościołem katolickim. Źródło obrazuje skalę zaangażowania podległych MSW instytucji do przeciwdziałania Milenium Chrztu Polski oraz metody, za pomocą których chciano to osiągnąć. Ramowy plan CZK MSW był najważniejszym, niejako „programowym” normatywem dotyczącym tego rodzaju działań w roku obchodów wielkiego jubileuszu.

Słowa kluczowe: Tysiąclecie Chrztu Polski, Milenium Chrztu Polski, Milenium, *Sacrum Poloniae Millennium*, polityka wyznaniowa w PRL, Tysiąclecie Państwa Polskiego, przeciwdziałanie Milenium, Centralny Zespół Koordynacyjny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

SUMMARY

The framework plan to cover the jubilee celebrations of the millennium of the baptism of Poland and the millennium of the Polish state which was prepared on 25 March 1966 by the Central Coordination Team of the Ministry of the Interior, is an illustration of the communist authorities' commitment to opposing the Catholic Church. The source illustrates the scale of the commitment exhibited by institutions subordinate to the Ministry of Interior to counter the Millennium of the Baptism of Poland and the methods by which they wanted to achieve this. The framework plan of the CZK MSW (Central Coordination Team of the Ministry of the Interior) was the most important, as it were, "programmatic" standard concerning such activities in the year of the celebration of the great jubilee.

Key words: the thousandth anniversary of the Baptism of Poland, the Millennium of the Baptism of Poland, the Millennium, *Sacrum Poloniae Millennium*, religious policy in the PRL, Millennium of the Polish State, actions against the Millennium, the Central Coordination Team of the Ministry of the Interior.